

Zástupný souhlas

Souhlas s navrhovaným výkonem stejně jako odmítnutí péče (revers) může udělit toliko dospělý a způsobilý pacient tj. pacient, který nejedná v duševní poruše a je schopen posoudit následky svého jednání. Pro případné stavy, kdy takovýto pacient nebude schopen o sobě rozhodovat a nebude tedy schopen vyslovit souhlas s poskytováním zdravotní péče ani tuto péči odmítnout (a nepůjde-li o situace, kdy lze péči poskytnout bez souhlasu pacienta) může být poskytovatelem zdravotních služeb využit tzv. zástupný souhlas.

Souhlas osob určených pacientem nebo zákonem

Pacient může při přijetí do péče nebo kdykoliv po přijetí určit osobu (či osoby), které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, a současně může určit, zda tato osoba (či osoby) je oprávněna vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb. Uvedený institut zástupného souhlasu lze aplikovat pouze v situacích, kdy pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav vyslovit souhlas s poskytováním zdravotních služeb a nejedná se o zdravotní služby, které lze poskytnout i bez souhlasu.

Zákon o zdravotních službách se ve vymezení okruhu osob, které mohou za pacienta rozhodovat, neomezuje pouze na osoby pacientem určené, ale toto právo přechází i na další kategorie osob dle pořadí v zákoně určeném, a to v případě, že žádná osoba nebyla pacientem určená nebo určena sice byla, ale není dosažitelná.

V takovém případě bude ze strany poskytovatele zdravotních služeb vyžadován souhlas manžela nebo registrovaného partnera, není-li nebo není-li dosažitelný, následuje souhlas rodiče, nejsou-li rodiče nebo nebudou-li dosažitelní, vyžaduje se souhlas jiné osoby blízké způsobilé k právním úkonům, pokud je známa. Jinou osobu blízkou se rozumí příbuzný v řadě přímé, sourozenec, či jiná osoba v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže újmu, kterou utrpí pacient, tato osoba důvodně pocítuje jako újmu vlastní.

Poskytovatel tak musí vyvinout určitou míru úsilí, aby kontaktoval ve výše uvedených případech dané osoby, které mohou za pacienta podepsat souhlas s hospitalizací a indikovaným výkonem příp. v některých situacích i navrhovanou péči odmítnout. Řádné dokumentování ze strany poskytovatele takového jednání je naprostou nutností.

Zákonné zastoupení

Souhlas zákonných zástupců je vyžadován u osob zbavených způsobilosti k právním úkonům (opatrovník) a u osob nezletilých (nejčastěji rodiče).

Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta.

Právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náleží zákonnému zástupci pacienta i nezletilému pacientovi. Nezletilému pacientovi lze poskytnout zdravotní služby na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.

V případě, že nezletilec není dostatečně rozumově a volně vyspělý vzhledem ke svému věku vyžaduje se u běžných výkonů souhlas jednoho z rodičů, u výkonů závažných (měnících kvalitu života dítěte) je nutný souhlas obou rodičů.

Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí neodkladné péče, která není nezbytná k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví nebo není léčbou vážné duševní poruchy, nebo akutní péče a souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout na základě souhlasu nezletilého pacienta.

Výjimkou z pravidla poskytování zdravotní péče nezletilým osobám se souhlasem zákonného zástupce jsou situace, kdy ve stavu nouze nelze souhlas rodičů opatřit a jedná se o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví. Potom je lékař povinen rozhodnout o provedení takového výkonu i bez tohoto souhlasu. Stejně je tomu i v případě potřeby provedení neodkladného vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytného k záchraně života nebo zdraví dítěte, odpírají-li rodiče souhlas udělit. I v této situaci je lékař povinen udělat vše pro záchranu života či zdraví dítěte a provést potřebné výkony i proti zjevné vůli rodičů. V této situaci je nerozhodné, zda souhlas dát odmítají oba nebo jeden z rodičů, neboť k jejich odmítavému projevu vůle se nepřihlíží. Rozhodující je bezprostřední ohrožení zdraví či života

nezletilé osoby.

Obdobným způsobem se postupuje i tehdy, pokud ve stavu nouze, kdy neodkladné provedení vyšetřovacího či léčebného výkonu je nezbytné k záchraně života nebo zdraví osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům a nelze z objektivních příčin zajistit souhlas opatrovníka nebo opatrovník udělit souhlas odmítá. I v těchto případech je lékař povinen rozhodnout o provedení výkonu bez souhlasu nebo proti vůli opatrovníka.

Právní předpisy

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (o zdravotních službách), ve znění zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 437/2012 Sb. a zákona č. 66/2013 Sb., § 33 odst. 1 a § 34 odst. 8, § 35, § 38.